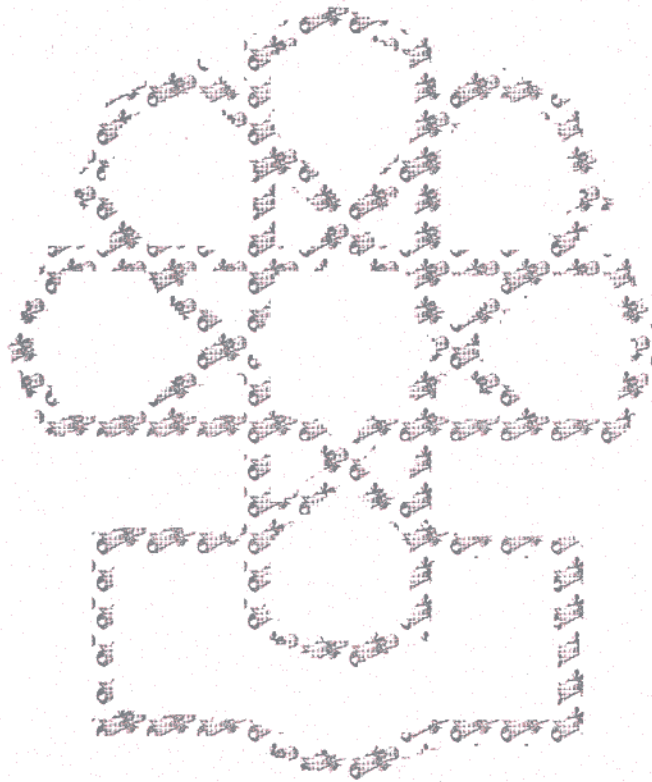

COM
X

پیشنهاد اصلاح در

قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی

معاونت پژوهشی

مرداد ۱۳۷۶

کار: دفتر امور حقوقی

این پیشنهاد حسب درخواست شماری از نمایندگان محترم انجام شده است.

کد گزارش: ۱۹۰۲۵۸۸

پیشنهاد اصلاح در قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی

کد گزارش: ۱۹۰۲۵۸۸

مقدمه

از آنجا که انباشت ثروت‌های نامشروع و تعدد سوء استفاده‌های مالی موجب نگرانی گردیده است و با توجه به حساسیت موضوع و لزوم حفظ و حراست بیت‌المال و برای ایجاد انضباط اقتصادی و لزوم ایجاد رابطه منطقی بین کار و کوشش با درآمد و نیز تأمین عدالت اجتماعی و رشد و ثبات و امنیت اقتصادی واقعی، اصلاحاتی به شرح ذیل در جهت کارایی بیشتر قوانین موجود، در قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی به صورت طرح ارائه می‌گردد:

۱- طرح اصلاح قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۳/۵/۱۷

* ماده ۳ به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

«ماده ۳- به منظور اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هیئتی متشکل از اشخاص ذیل نسبت به کلیه موارد نامشروع موضوع اصل فوق از جمله واگذاری‌های کارخانه‌ها، شرکت‌ها، مؤسسات، اراضی به اشخاص اعم از حقوقی و حقیقی که بر خلاف قوانین و مقررات جاری کشور به عمل آمده (از قبیل عدم درج آگهی عمومی روزنامه کثیرالانتشار قبل از واگذاری، عدم دریافت ۲۰ درصد ثمن معامله به صورت نقدی، عدم رعایت مفاد لایحه منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری مصوب ۱۳۳۷، عدم دریافت اقساط فروش در سررسید زمان پرداخت، فروش اموال به بهای کمتر از قیمت واقعی، عدم رعایت دستورالعمل‌های مربوطه در مورد واگذاری‌ها پس از ۱۳۷۳/۵/۱۲) رسیدگی خواهد کرد:

- ۱- یک نفر حاکم شرع به انتخاب رئیس قوه قضائیه؛
- ۲- یکی از معاونان رئیس دیوان محاسبات کشور به انتخاب وی؛
- ۳- یکی از معاونان دادستان کل کشور به انتخاب وی؛
- ۴- یکی از معاونان وزیر امور اقتصادی و دارایی به انتخاب وزیر؛
- ۵- نماینده رئیس جمهور.

این هیئت در کلیه موارد بررسی و حاکم شرع حسب مورد چنانچه بیم خروج سرمایه یا اخلال در نظم اقتصادی کشور باشد نسبت به توقف هرگونه نقل و انتقال و خلع ید و تعیین مدیر موقت مبادرت و درخصوص استرداد یادریافت غرامت و مابه‌التفاوت و مجازات متخلفان رسیدگی و مبادرت به صدور حکم قطعی می‌نماید.

۱- اعضای هیئت نظر مشورتی خود را به حاکم شرع اعلام می‌نمایند و حاکم شرع رأساً مبادرت به

صدور رأی می‌نماید و این احکام قابل تجدید نظر نیست.

۲- اموال مسترد شده حسب مورد در اختیار صاحب حق یا سازمان ذی ربط و در غیر این صورت مشمول اموال مجهول‌المالک و تابع مقررات آنها خواهد بود.

۳- کلیه منافع مستقیم و غیرمستقیم ناشی از ثروت‌های نامشروع موضوع اصل ۴۹ به تبع رد عین باید

من: ~~تجدید شده در این منظم به لایحه هیئت کادشنا~~ به ~~بشکل~~ ~~حجرت~~ ~~ای~~ ~~تخراج~~ ~~قد~~ ~~دقیقه~~ ~~منافع~~

بخش اول

تعاریف و مقررات خاصه

ماده ۱: اصطلاحات مذکور در این قانون که در قوانین دیگر تعریف نشده به شرح زیر بیان می شود:

۱- «ربا» بر دو نوع است:

- الف- ربای قرضی و آن بهره‌ای است که طبق شرط یا بنا بر روال مقرض از مقرض دریافت نماید؛
- ب- ربای معاملی و آن «زیاده» ای است که یکی از طرفین معامله زائد بر عوض یا معوض از طرف دیگر دریافت کند به شرطی که عوضین مکیل یا موزون و عرفاً یا شرعاً از جنس واحد باشند.

۲- «زمین رها شده» زمین مسبوق به احیایی است که مالک از آن اعراض کند.

تبصره- اعراض مالک باید در دادگاه ثابت شود.

۳- «مباحات اصلی» اموالی است که مالک و سابقه احیا و تحجیر و حیات نسبت به آنها معلوم نباشد.

۴- «سوء استفاده از موقوفات» عبارت است از تحصیل ثروت ناشی از دخالت در وقف برخلاف ترتیبی که شرع معین نموده باشد.

۵- «سوء استفاده از مقاطعه کاری‌ها و معاملات دولتی» عدم رعایت قوانین و مقررات و شرایط در قراردادهایی است که بین دولت و اشخاص حقیقی و حقوقی منعقد شده و موجب درآمد نامشروع شده باشد یا این که در اثر اعمال نفوذ و روابط، معامله یا قراردادی برخلاف شرع و مصالح مسلم امت اسلامی انعقاد یافته باشد.

بخش دوم

در ترتیب رسیدگی و مقررات عمومی

ماده ۲: دارایی اشخاص حقیقی و حقوقی محکوم به مشروعیت و از تعرض مصون است مگر در مواردی که خلاف آن ثابت شود.^۱

ماده ۳: به منظور اجرای اصل چهل و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران شورای عالی قضایی موظف است در مرکز هر یک از استان‌های کشور و شهرستان‌هایی که لازم بداند شعبه یا شعبی از دادگاه انقلاب را جهت رسیدگی و ثبوت شرعی دعاوی مطروحه معین نماید.

ماده ۴: در اجرای ماده ۳ این قانون هر یک از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و شرکت‌ها و دستگاه‌های دولتی و وابسته به دولت و شهرداری‌ها موظف‌اند سوابق همه وزرا، معاونان، مدیران کل وزارتخانه و استان، ذی حسابی‌ها، استانداران، فرمانداران، شهرداران، رؤسا و مدیریت‌ها و سرپرستان سازمان‌ها و شرکت‌ها و

۱. رجوع شود به رأی وحدت رویه شماره ۵۷۲-۱۳۷۰/۱۱/۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور که ذیلاً آورده می شود: «در ماده دوم قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب هفدهم مردادماه ۱۳۶۳ تصریح شده که دارایی اشخاص حقیقی و حقوقی محکوم به مشروعیت می باشد و از تعرض مصون است مگر در مواردی که خلاف آن ثابت شود. طرق تحصیل اموال نامشروع هم که باید در دادگاه به اثبات برسد در این قانون معین شده و شامل موردی نمی شود که سازمان دولتی برای تسهیل در انجام خدمات اداری کارمند خود مزایایی منظور و به او داده باشد.»

۲. اصل ۴۹ قانون اساسی: احداث، اصلاح و توسعه راه‌ها، راه‌آهن، خطوط هوایی، خطوط کابلهای مخابراتی، خطوط لوله‌های انتقال نفت، گاز، آب و سایر منابع طبیعی و سایر امور زیربنایی را از وظایف دولت است.

حسب مورد پرونده‌های طرفین قراردادها و مقاطعه کاری‌ها و سوءاستفاده‌ها و تبانی‌های غیرقانونی افراد و عوامل حیث و میل بیت‌المال را بررسی و هرگاه به موارد مشمول اصل ۴۹ قانون اساسی برخورد نمودند به صورت شکایت، دادخواست یا گزارش در محاکم قضایی صالحه طرح نمایند.

تبصره- نسبت به موارد قبل از پیروزی انقلاب اسلامی (۱۳۵۷/۱۱/۲۲) دستگاه‌های فوق‌الذکر موظف‌اند حداکثر ظرف مدت یکسال پس از تصویب این قانون شکایت یا دادخواست یا گزارشات را تهیه و تقدیم محاکم صالحه نمایند.

ماده ۵: دادستان موظف است رأساً نسبت به اموال و دارایی اشخاص حقیقی یا حقوقی در موارد زیر که آنها را با توجه به دلایل و امارات موجود نامشروع و متعلق به بیت‌المال یا امور حسبه تشخیص دهد از دادگاه صالح رسیدگی و حکم مقتضی را تقاضا نماید.

ماده ۶: اشخاص حقیقی و حقوقی مذکور در ماده ۵ مکلف‌اند ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ دادگاه صورت اموال و دارایی خود و خانواده تحت تکفل خود را به دادگاه تسلیم و رسید آن را دریافت دارند.

ماده ۷: در صورتی که اموال نامشروع از اموال عمومی یا انفال باشد محکوم به، در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران قرار می‌گیرد.

ماده ۸: دادگاه پس از احراز نامشروع بودن اموال و دارایی اشخاص^۱ حقیقی یا حقوقی در صورتی که مقدار آن معلوم باشد چنانچه صاحب آن مشخص است، باید به صاحبش رد شود ولی اگر صاحب آن مشخص نیست، در اختیار ولی امر قرار داده می‌شود و اگر مقدار آن معلوم نباشد چنانچه صاحب آن مشخص است، باید با صاحب مال مصالحه نماید ولی اگر صاحب آن مشخص نیست، باید خمس مال را در اختیار ولی امر قرار دهد.

ماده ۹: اگر در ضمن دادرسی معلوم گردد که اموال و دارایی نامشروع به نحوی از متصرف نامشروع منتقل به دیگری شده است و فعلاً در اختیار او نیست، متصرف فعلی این اموال و دارایی بنابر حکم ضمان ایادی متعاقبه، ضامن است و نسبت به عین مال طبق ماده ۷ رفتار خواهد شد و رسیدگی به این موارد نیز در صلاحیت دادگاه مذکور در ماده ۳ این قانون خواهد بود.

تبصره ۱- در صورت تلف عین، کسی که مال نزد او تلف شده باید مثل یا قیمت آن را بپردازد و می‌تواند طبق ضوابط شرعی و قانونی به هر یک از ایادی ماقبل خود رجوع نماید.

تبصره ۲- در صورتی که متصرف فعلی این گونه اموال و دارایی از جمله اشخاصی باشد که نیاز او ضرورتاً به استفاده از مال محرز بوده و در صورت استرداد دچار عسر و حرج خواهد شد، با عنایت به مصالح مجتمع اسلامی و بنا به تشخیص حاکم شرع تصمیم مناسب اتخاذ خواهد شد.

ماده ۱۰: اگر دادگاه احراز کند که ثروت نامشروع از ارتکاب جرم حاصل شده است مجرم را به مجازات لازم محکوم می‌کند، مشروط بر اینکه در مورد جرم مذکور قبلاً رأی صادر نشده یا اینکه مشمول عفو مقام رهبری واقع نشده باشد.

ماده ۱۱: مشروعیت مالکیت ورثه بر میراث اشخاص مذکور در ماده ۵ این قانون، فرع بر مشروع بودن مالکیت مورث بر آن اموال است.

ماده ۱۲: در موارد هبه و صلح و تعهد به نفع شخص ثالث و نظایر آن اگر ثابت شود که غرض واهب، مصالح، متعهد و غیر آنها، دادن رشوه یا تبانی جهت حیف و میل ثروت‌های عمومی و دولتی یا تقلب نسبت به قانون بوده است، اموال ناشی از اعمال فوق نامشروع محسوب می‌گردد.

ماده ۱۳: در صورتی که دادگاه احراز کند که شکایت شاکی از روی سوء نیت و بر خلاف واقع است شاکی به مجازات مفتری محکوم خواهد شد و با گذشت مفتری علیه تعقیب یا اجرای مجازات موقوف می‌گردد.

ماده ۱۴: هر گونه نقل و انتقال اموال موضوع اصل ۴۹ قانون اساسی به منظور فرار از مقررات این قانون پس از اثبات باطل و بلااثر است. انتقال گیرنده در صورت مطلع بودن و انتقال دهنده به مجازات کلاهبرداری محکوم خواهند شد.

ماده ۱۵: هر نوع عوض مأخوذ بابت هر گونه انتقال اموال موضوع اصل ۴۹ قانون اساسی در حکم مال نامشروع است.

۱. رجوع شود به نظریه شماره ۹۳۴۸-۱۰/۲۴-۱۳۶۶/۱۰۲۴ فقهای شورای نگهبان به شرح زیر:

«در یافت بهره و خسارات تأخیر تأدیه از دولت‌ها و مؤسسات و شرکت‌ها و اشخاص خارجی که بر حسب مبانی عقیدتی خود دریافت آن را ممنوع نمی‌دانند شرعاً مجاز است، لذا مطالبه وصول این گونه وجوه مغایر با قانون اساسی نیست و اصول چهل و سوم و چهل و نهم قانون اساسی شامل این مورد نمی‌باشد.»